

برخی از مطالب این شماره:

- معرفی رشته الهیات
- نسبت و رابطه دانش فقه و علم حقوق در نظام حقوقی ایران
- آشنایی با فقه امام رضا (علیه السلام)

کلام

دانشگاه شهید باهنر کرمان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

* إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ *
سوره مبارکه نحل، آیه ۹۰

هفت

فصلنامه فقهی حقوقی عدل

نشریه تحلیلی انجمن علمی الهیات دانشگاه شهید باهنر کرمان
(رشته های علوم قرآن و حدیث، فقه و حقوق اسلامی، فقه و مبانی حقوق اسلامی
و زبان و ادبیات عرب)

شماره مجوز: ۵۳/۱۶۳۲۳

شماره اول، پاییز ۱۳۹۹

صاحب امتیاز: انجمن علمی الهیات

مشاور علمی انجمن: دکتر مرتضی عرب

دبیر انجمن علمی: خانم جهانشاهی

مدیر مسئول: حمید سلیمانی

سردبیر: مهدی مظفری اناری

ویراستار: ابوالفضل نیکو کار

طراح گرافیکی: علی پور تقی

هیئت تحریریه: حمید سلیمانی، محمد حسین پور

محمد علی، مهدی مظفری اناری، ابوالفضل

نیکو کار، امین زرنگی پور و خانم سیدین

صفحه اینستاگرام @elahiat_sbuk

کانال تلگرام @elahiyat_sbuk

پیش‌گفتار

حمید سلیمانی؛ مدیر مسئول و مسئول انجمن های علمی دانشکده حقوق و الهیات

رشته حقوق یکی از پر مخاطب‌ترین و محبوب‌ترین رشته‌های علوم انسانی محسوب می‌شود که شاید دلایل جذابیت این رشته را بتوان در قالب مواردی همچون پرداختن به استدلال و منطق و درک قوانین و مقررات و بازار کار و درآمد بالای این رشته دانست. در واقع آثار حقوقی مرتبط با روابط اجتماعی در زمینه‌های مربوط به روابط میان دولت و مردم همچنین روابط شخصی مردم، همه و همه اختصاص به علم حقوق دارد و علم حقوق نیز با مسائل مربوط به جامعه‌شناسی، علوم فلسفی و همچنین روانشناسی مرتبط است. رشته حقوق به عنوان یکی از شاخه‌های برتر علوم انسانی همواره پذیرای جمعی از مستعدترین و کوشا ترین دانشجویان علوم انسانی می‌باشد و البته که برای موفق شدن؛ یک دانشجوی حقوقی نیازمند توانایی‌هایی است که در ادامه ذکر می‌شوند اما قبل از آن ذکر این نکته خالی از لطف نخواهد بود که صرف مدرک حقوق گرفتن به معنای حقوقدان شدن نیست. در باب دلایل این ادعا؛ می‌توان این گونه گفت که علم حقوق امروزی با جامعه‌شناسی، روانشناسی و علوم فلسفی پیوندی تنگاتنگ و ناگسستنی دارد و فردی که بخواهد در آینده ی فارغ التحصیلی خود به نحو احسن و اکمل از مدرکی که به دست آورده سود ببرد لاجرم بایستی از این علوم مذکور نیز اطلاعات کافی و بسنده را دارا باشد.

از عوامل موفقیت فارغ التحصیلان رشته حقوق می‌توانیم به داشتن ویژگی‌هایی از جمله قدرت استنباط بالا، قدرت استدلال، جسارت، خلاقیت ذهنی و از همه مهمتر فن بیان خوب اشاره کنیم. ضمن اینکه تسلط بر زبان و ادبیات فارسی حقوقدانان به دلیل اینکه بتوانند در جایگاه حقوقدان از عهده پرونده‌های سپرده شده بر آیند و با زبانی سلیس کسانی که مورد خطاب او قرار می‌گیرند را قانع کنند نیز از ویژگی‌های دیگر یک حقوقدان موفق است.

هدف اصلی از ایجاد رشته حقوق پرورش متخصصانی مجرب و کارآمد است که بتوانند با توجه توانایی و شایسته‌مداری و علاقه ی خود و نیازهای جامعه در زمینه‌ها و مسئولیت‌های مرتبط با رشته حقوق فعالیت نمایند. در باب بازار کار و درآمد حقوق؛ از بهترین کارهایی که فارغ التحصیلان رشته حقوق می‌توانند در آن به کار کردن به پردازند وکالت است که نیازمند گذراندن آزمون کانون وکلا و گرفتن پرونده وکالت است. بعد از اینکه فرد در آزمون قضاوت شرکت کرد و مصاحبه شفاهی را قبول شد می‌تواند با استفاده از آزمون‌های استخدامی در اداره‌های مختلف مشغول به کار شود. به علت ازدیاد فارغ التحصیلان در این رشته در حال حاضر شاغل شدن کار آسانی نیست و با محدودیت‌های زیادی مواجه است؛ اما اگر دانشجویی در کار خود بسیار خوب و توانمند ظاهر شود می‌تواند به شاغل شدن در دادگستری و مشاور حقوقی بانک، شهرداری و شرکت‌های مختلف امید داشته باشد. شخصی که در آزمون ورودی کانون وکلا قبول شود بعد از این که دو سال کار آموزی را با موفقیت سپری کند می‌تواند پروانه وکالت گرفته و دفتر وکالت تأسیس کند و همچنین اگر مدرک دکترای معتبری از دانشگاه دریافت کند می‌تواند این رشته را در دانشگاه‌ها تدریس کند.

حقوق، فرصت‌های دولتی مناسب فارغ التحصیل مقطع کارشناسی، قضا، بازپرسی و دادیاری، تحریر ادله (معاینه محل و استماع گواهان محلی و استماع اظهارات متداعین معذور از حضور در دادگاه)، امور ورشکستگی و سرپرستی محجورین فنی و حقوقی، ادارات اجرای احکام شامل موارد مدنی و کیفری، ادارات ثبت اسناد و املاک، دفاتر اسناد رسمی بصورت سردفتر و دفتریار، وکالت دعاوی خصوصی و دولتی، تنظیم قراردادهای اقتصادی و بازرگانی داخلی و خارجی و مشاوران حقوقی از فرصت‌های شغلی این رشته می‌باشند.

پیام استاد مشاور انجمن علمی الهیات

دکتر مرتضی عرب

مهدی مظفری اناری؛ سردبیر

حمد و سپاس خداوند متعال را که توفیقی نصیبمان نمود تا در راستای تبیین و توسعه هدف مند علوم فقهی و حقوقی در دانشگاه شهید باهنر کرمان، مجوز چاپ و انتشار فصلنامه عدل که نشریه‌ای برگرفته از دو دانش مهم و تاثیرگذار فقه و حقوق در جامعه و همچنین علوم انسانی به شمار می آید، را اخذ نماییم.

حال که اولین شماره از این نشریه در سال ۱۳۹۹ به زیور طبع آراسته شده است، مفتخریم که گامی کوچک در تبیین مسائل فقهی و حقوقی در بین جامعه دانشگاهی برداشته ایم و این مهم جز با لطف، همت و تلاش تمامی اعضای هیئت تحریریه، اساتید محترم هیئت علمی و حمایت های بی شمار معاونت محترم فرهنگی و اجتماعی دانشگاه و کمیته ناظر بر نشریات دانشگاهی میسر نمی گردید. نیک می دانیم که در حوزه حقوق اسلامی از مهم ترین و قابل استنادترین منابع دانش حقوق، فقه غنی و پر بار امامیه بوده و اساس بیشتر قوانین و مقررات ما و به طور کلی قانون گذاری در کشور منبعث و برگرفته از قول مشهور فقها بوده است؛ لذا متون فقهی نیاز به تحقیقات و پژوهش های گسترده ای دارد که خوشبختانه جامعه دانشگاهی در کنار نهاد مقدس حوزه های علمیه به خوبی به این موضوعات پرداخته است و البته نمونه تلفیق دو دانش فقه و حقوق در دانشگاه ها را می توان در بستر رشته الهیات و فقه و حقوق اسلامی شاهد بود.

مضافاً اینکه پژوهش در دانش فقه نبایستی به متون فقهی محدود شود و ضروری است بیش از پیش در علم اصول فقه که ابزار کار و طریق استنباط احکام فقهی به شمار می آید، نیز کارهای گسترده ای صورت پذیرد و در کنار آن به قواعد فقه نیز نگاه ویژه ای شود؛ چرا که اگر سواد فقهی جامعه ارتقا یابد، مسلماً به سواد حقوقی آنان نیز کمک نموده و مسائل بسیاری حل شدنی خواهد بود. هدف از پایه گذاری نشریه عدل نیز در حقیقت توجه به این رسالت مهم بوده است و می کوشد با کمال افتخار از مطالب علمی و تحقیقی دانشجویان و اساتید فقه و حقوق استفاده نموده و به چاپ و انتشار آنها همت گمارد. لذا دست یاری به سوی تمامی صاحب نظران دراز و از آنان طلب کمک می نماید تا سهمی در غنا بخشی به نشریه ی حاضر ایفا نمایند.

هم چنین این نشریه با توجه به اصل لزوم کسب رضایت مخاطبین محترم خود، آاده دریافت نظرات، انتقادات و پیشنهادات شما بوده و آمادگی دارد از ایده های شما مخاطبین گرانقدر در جهت پیشرفت و توسعه دانش فقه و حقوق کمال استفاده را ببرد. امیدواریم فصلنامه عدل گامی کوچک در راه پر فراز و نشیب عدالت برداشته و سرانجام کار به تعمیق علوم فقهی و حقوقی بینجامد.

با عرض سلام خدمت دانشجویان عزیز و بزرگوار؛ و تبریک آغاز سال تحصیلی جدید به خصوص به محضر نو دانشجویان معزز. آغازها، همواره یادآور تغییرات اند یادآور انگیزه‌ها، هدف‌ها و برنامه‌ها. آغاز شکفتن است؛ و برخاستن به سوی شدن، و ما اینک در آستانه‌ی دوره‌ای بس پراهمیت در زندگی خویشتن هستیم؛ تا با آغاز کردن این وهله از زندگی خود، به سوی آینده‌ای مملو از موفقیت گام برداریم.

و غنچه‌ی هستی خود را در باغچه‌ای ایمن و حاصل خیز بنشانیم. اینک که خود را در دنیایی جدید می‌یابیم، لازم است عزم خویش را جزم کرده و انرژی خود را در مسیر پویایی‌مان متمرکز ساخته و با چنگ زدن به دانش و کوشش، ریشه‌هایمان را مستحکم سازیم.

و خود را برای شکل دادن به ساقه‌ی قوی هستی‌مان مهیا سازیم تا با پایان این دوره، گل‌های وجودمان شکوفا شود و عالمی را زیبایی و نشاط بخشند.

با آرزوی موفقیت و توفیق روز افزون برای دانشجویان علاقمند و خوانندگان این شماره از نشریه.

من الله توفیق.

آشنایی با فقه امام رضا (علیه السلام)

ابوالفضل نیکوکار

کارشناسی الهیات، ورودی ۹۸

صحیح از پیامبر و ائمه ذکر می کردند تا پیشنهاد مأمون مبنی بر تأیید نکردن وی و احادیث جعلی و دروغین خود به خود مطرود و حکومت بنی عباس اعلام داشتند.

محو شوند. در بسیاری از موارد، سلسله نمونه هایی از احکام حکومتی امام رضا (علیه السلام) در فقه

۱. عدم پذیرش پیشهاد خلافت از سوی مأمون عباسی و تأیید نکردن مشروعیت حکومت بنی عباس ۲. تأکید امام رضا (علیه السلام) بر تصرف غاصبانه فدک و اعلام خود به عنوان سرپرست. امام رضا (علیه السلام) اعلام داشتند نه تنها فدک از ما غصب شده بلکه دیگر حقوق اهل بیت مانند حق خلافت و حکومت هم توسط ظالمان غصب و ضایع شده است. ۳. از مهم ترین احکام در فقه حکومتی امام رضا (علیه السلام) که کاملاً جنبه حکومتی و سیاسی دارد و در فقه ایشان نیز دارای حکم صریح است تقیه می باشد؛ امام رضا (علیه السلام) با توجه به فشارهای دستگاه حاکم بر علویان و شیعیان به پیروان خویش دستور دادند که تقیه کنند.

جامعیت و کلیت فقه امام رضا (علیه السلام)

یکی دیگر از مهم ترین ویژگی ها که در فقه امام رضا (ع) وجود دارد جامعیت و کلیت فقه ایشان است. مراد از جامعیت و کلیت، بیان احکام فقهی و دستورات شرعی همراه با ذکر علل و حکمت آن احکام در تمامی ابواب فقهی است به گونه ای که امام رضا (ع) تقریباً در تمامی ابواب فقهی دارای دستور و حکم می باشند. از جمله مهم ترین اقدام های امام رضا (ع) کتابت رساله ای درباره شریعت اسلام می باشد که برای اولین بار بود که یک امام معصوم به بیان تمامی احکام و مسائل دینی و شرعی به صورت مدون و مکتوب اقدام می کرد. * * *

و دژ داخل شود از عذاب من در آسایش است. * * *

مستدل بودن احکام فقهی امام رضا (علیه السلام)

حضرت امام رضا (علیه السلام) توجه و اهتمام ویژه ای به بیان علل، حکمت و فلسفه احکام داشته اند. با گذشت زمان و گسترش سرزمین های اسلامی سؤال های مختلفی در زمینه احکام، اخلاق و اعتقادات مسلمانان پیش آمد و امام رضا (علیه السلام) در این زمان به دور از هرگونه انزوای طلبی و گوشه گیری با حضوری سازنده و فعال درباره همه این مسائل اظهار نظر کرده و مسلمانان و شیعیان را از معارف عمیق الهی و علم لدنی خود بهره مند ساختند.

فقه حکومتی حضرت امام رضا (علیه السلام)

امام رضا (علیه السلام) بارها مخالفت خویش با حکومت مأمون عباسی را به شیوه های مختلف اعلام نمودند به خصوص زمانی که ایشان ابتدا با پیشنهاد خلافت و در نهایت با ولایتعهدی مواجه شدند کاملاً نظر خود را در مخالفت با

حضرت امام رضا (علیه السلام) هشتمین امام معصوم شیعیان است و فقه ایشان برگرفته و ناشی از علم الهی است. تفاوت عمده فقه امام رضا (علیه السلام) با احکام فقهی علمای دین در این است که در اجتهاد و فتوای مجتهد سه مسئله وجود دارد: الف) جهل به حکم شرعی ب) احتمال خطا و اشتباه در استفاده از منابع ج) آنچه به آن می رسد و به عنوان حکم و فتوا بیان می نماید ظن به حکم است نه علم و یقین به آن. شیعه، علم امام به احکام و دستورات دینی و شرعی را براساس علم امامت که ریشه الهی دارد می داند. شیعه همانگونه که قول، فعل و تقریر پیامبر اکرم را سنت می داند، معتقد است که قول، فعل و تقریر امامان معصوم هم سنت و حجت است و احتمال خطا و اشتباه در مورد ائمه اطهار (علیهم السلام) منتفی است. جهانی و جاودانگی بودن از ویژگی های فقه امام رضا (علیه السلام) می باشد. احکام فقهی ایشان نیز مانند احکام فقهی دیگر امامان، دارای شمول جهانی می باشد و در تمام عرصه زندگی بشر حضور و بروز خواهد داشت.

استناد و ارتباط فقه امام رضا (علیه السلام) با قرآن و فقه اهل بیت

فقه امام رضا (علیه السلام) با مبانی فقهی قرآن و فقه پیامبر اکرم و امامان معصوم ارتباط و پیوند عمیق دارد؛ و آن حضرت در بیان بسیاری از احکام فقهی به آیات قرآن و احادیث پیامبر و امامان قبل از خود استناد کرده اند؛ به عنوان مثال امام رضا (علیه السلام) در حرام بودن خوردن مال یتیم به روایتی از امام محمدباقر (علیه السلام) استناد می فرمایند که امام باقر (ع) فرموده است: «خداوند به دو کیفر در خوردن مال یتیم، مردم را تهدید فرموده است یکی عقوبت در دنیا و دیگری در آخرت.»

مسند بودن احکام صادره از سوی امام (ع) امام رضا (علیه السلام) احادیث موثق و روایات

منابع:

ویژگی های فقه امام رضا (علیه السلام) - جواد

مقصودی

عیون اخبار الرضا نوشته شیخ صدوق - ترجمه علی اکبر

غفاری

اخبار و آثار امام رضا (علیه السلام) - عزیز الله عطاردی

ادوار اجتهاد از دیدگاه مذاهب اسلامی - محمد ابراهیم

جنانی

تفسیر طبری

سیاست جنایی قضایی ایران در قبال جرایم مواد مخدر

امین زرنگی پور

کارشناسی ارشد معارف اسلامی و حقوق

امروزه یکی از اصلی بحران های کشور، بحران جرائم مواد مخدر می باشد. جرایم مواد مخدر برای همه کشورها و خصوصاً ایران، باتوجه به جغرافیای سرزمینی و قرار گرفتن در مسیر ترانزیت قاچاق مواد مخدر و همسایگی با کشور افغانستان که ۹۵ درصد از تولید مواد مخدر جهان را دارد، تبدیل به یک مشکل و بحران جدی شده است. در این مطلب سعی بر این شده است که سیاست جنایی در حوزه قضایی که جایگاه ویژه ای در برخورد با جرائم خصوصاً جرایم مواد مخدر را دارد، مورد بررسی و آسیب شناسی قرار گیرد. آسیب هایی که در سیاست جنایی قضایی شناسایی شده اند عبارتند از عدم انجام صحیح وظایف ضابطین قضایی به علت عدم تجربه، علم و آگاهی نسبت به وظایف خود، تحقیقات نامناسب و صدور قرار های اشتباه در مرحله تحقیق و تعقیب و هم چنین عدم انطباق آراء صادره از دادگاه ها با قانون و دلایل موجود در پرونده های مشابه در مرحله رسیدگی و در بخش اجرای حکم، عدم قاطعیت و عدم بازدارنده بودن مجازات. سیاست جنایی براساس تعاریف متفاوتی که دانشمندان حقوقی از آن ارائه داده اند به دو دسته ی مفهوم مضیق و مفهوم موسع تقسیم می شود. مفهوم مضیق سیاست جنایی یعنی برخورد کیفری واکنش ها نسبت به جرم، فقط توسط دولت انجام می گیرد و مفهوم موسع سیاست جنایی توسعه پیدا کرده است و در این مفهوم علاوه بر دولت ها، نهاد های اجتماعی نیز وجود دارند. سیاست جنایی قضایی یعنی نحوه استنباط و برداشت دستگاه قضایی از نحوه ی اعمال قوانین و مقررات

مربوط است که از اصل متغیر بودن تفسیر مرحله چهارم، مرحله رسیدگی: این مرحله قواعد حقوق کیفری نشات می گیرد و به توسط دادگاه انجام می شود دادگاه پس از رویه قضایی و برداشت، تفسیر و فهم مراجع صدور کیفرخواست توسط دادستان، شروع به قضایی از قانون را سیاست جنایی قضایی گفته رسیدگی می نماید و پس از رسیدگی به حکم می شود. ابزار های قضایی که قضات در صورت اثبات جرم، متهم را مجرم تلقی سیاست جنایی قضایی از آن استفاده می کنند، کرده و حکم به مجازات او می دهد، اما در عبارت است از تعلیق، تعقیب، تعلیق اجرای مجازات، تخفیف، تبدیل یا تشدید در جرائم مواد مخدر دادگاه صالح، دادگاه مجازات، آزادی مشروط، فردی کردن کیفرها و انقلاب است. من جمله آسیب های مرحله غیره. در ادامه، مراحل پنج گانه سیاست جنایی رسیدگی می توان به موارد زیر اشاره کرد: (۱) قضایی ایران در قبال جرایم مواد مخدر و امکان عدم استماع درست دفاعیات و دلایل آسیب های موجود در این مراحل بیان شده متهمین توسط قاضی که منجر به صدور احکام است. مرحله اول، کشف جرم: این مرحله خلاف می شود. (۲) امکان اشتباه در رعایت صلاحیت ذاتی و محلی دادگاه صالح. (۳) امکان صدور احکام متفاوت در پرونده های مشابه و ی ضابطین در این مرحله از اهمیت بالایی برخوردار است زیرا این مرحله سنگ بنای دادرسی است. از آسیب های این مرحله؛ می توان به این نکته اشاره کرد که در بعضی از پرونده ها، ضابطین به درستی از وظایف خود آگاه نیستند و بعضاً تجربه کافی برای کشف جرم و دستگیری مجرمین را ندارند. مرحله جرائم متعدد را پیدا نکنند. باتوجه به آسیب دوم، تحقیق: مرحله تحقیقات مقدماتی پس از کشف جرم توسط بازپرس و یا دادیار صورت می گیرد. این مرحله مهم ترین مرحله ی دادرسی است. اگر این مرحله به درستی انجام ضابطین قضایی که در امر کشف جرم و مرحله نمی پذیرد و امکان اشتباه در مراحل بعدی و حتی امکان صدور حکم اشتباه هم وجود دارد. جرائم مواد مخدر. (۳) ایجاد وحدت رویه در مرحله سوم، تعقیب: این مرحله توسط دادستان پرونده های مشابه که آراء متفاوت صادر می صورت می گیرد. دادستان در این مرحله گردد. (۴) ایجاد قانون آیین دادرسی کیفری کیفرخواست را تهیه و تنظیم می کند و متهم حبس جرم های سبک و اتخاذ سیاست های خواستار مجازات برای متهم می شود. پیشگیرانه در ارتکاب جرم های مواد مخدر.

نسبت و رابطه دانش فقه و علم حقوق در نظام حقوقی ایران

خانم سیدین

کارشناسی فقه و حقوق اسلامی، ورودی ۹۶

درآمده است. پیوند قواعد حقوقی اسلامی در حقیقت چهره حقوقی آرا و انظار شناسایی شده در دانش حقوق، با تنه درخت مشهور فقیهان امامیه است. دانش فقه از شاخه های علوم اسلامی و علم حقوق از شعبه های مهم علوم انسانی است. جایگاه این دو دانش در نظام حقوقی ایران ایجاب می نماید که بسترهای تعامل آن دو در مطالعه ای میان رشته ای ارائه و نسبت و رابطه ماهوی و تاریخی این دو علم مورد پژوهش قرار گیرد. در این مطلب در نگاهی کلی و عمومی مهمترین زمینه های ارتباط و نسبت این دو دانش یعنی ماهیت، موضوع، تعریف و هدف به اجمال و اختصار ارائه و بر ضرورت روشن شدن تعامل این دو دانش تأکید شده است. دانش فقه از مهمترین و مقدم ترین دانشهای اسلامی است که در بستر تعلیمات اسلامی تولد، رشد و نمو یافته است. علم حقوق نیز از شاخه های مهم علوم انسانی است که پیدایش آن در تمدن اجتماعی از قدمت برخوردار است. نظام حقوقی ایران از برخی تجارب و نتایج پیشرفتهای دانش حقوق در کشورهایی چون فرانسه بهره گرفته و آنها را با دستاوردهای ارزشمند فقیهان پیوند زده است. تدوین کنندگان قانون مدنی، برخی مواد آن را از بعضی از قوانین حقوق اروپایی که با شرع تعارضی نداشته است اقتباس نموده اند؛ قانون مسئولیت مدنی، قانون بیمه اجباری دارندگان وسیله نقلیه موتوری زمینی، قانون دریایی، قانون آیین دادرسی کیفری و قانون آیین دادرسی مدنی، نمونه هایی از قوانینی است که در شمار قواعد حقوق ایران

درآمده است. پیوند قواعد حقوقی اسلامی در حقیقت چهره حقوقی آرا و انظار شناسایی شده در دانش حقوق، با تنه درخت مشهور فقیهان امامیه است. تنومند فقه موجب می گردد که بهره گیری از ریشه ها و منابع خویش آنها را پرورش دهد تا در نظام حقوقی ایران هماهنگ و کارآمد جلوه نمایند. از چنین منظری فقه را به معنای رسیدن به علم غایب به دو در مطالعه ای میان رشته ای ارائه و نسبت شناسایی نوع رابطه و نسبت این دو دانش نه یک تفنن که یک ضرورت تلقی می گردد. از طرف دیگر بسیاری از قواعد متخذ از فقه که به صورت قانون درآمده است مجمل و ناقص و چه بسا نیازمند تفسیر است. لذا مراجعه به مبانی فقهی آنها اجتناب ناپذیر می باشد، حتی در اجرای عدالت، قانون گذار قانون اساسی قاضی را مکلف نموده است تا به منابع معتبر اسلامی مراجعه نماید. طبق ماده ۱۶۷ قانون اساسی مقرر دارد: قاضی موظف است کوشش کند حکم هر دعوا را در قوانین مدونه بیابد و اگر نیابد با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر، حکم قضیه را صادر نماید و نمی تواند به بهانه سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین مدونه از رسیدگی به دعوی و صدور حکم امتناع ورزد. بنابراین، آگاهی از مبانی فقهی قوانین و بررسی و تحلیل آرا و انظار معتبر فقهی امری است که هیچ حقوقدان ایرانی از آن مستغنی نیست و قاضی و دادرس در مقام اجرای عدالت بدان ملزم می باشد؛ بدین جهت برخی از حقوقدانان در جایی که قانون حکم خاصی نداشته باشد آن را از منابع رسمی حقوق ایران که در شمار قواعد حقوقی ایران درآمده است. پیوند قواعد حقوقی اسلامی در حقیقت چهره حقوقی آرا و انظار شناسایی شده در دانش حقوق، با تنه درخت مشهور فقیهان امامیه است. تنومند فقه موجب می گردد که بهره گیری از ریشه ها و منابع خویش آنها را پرورش دهد تا در نظام حقوقی ایران هماهنگ و کارآمد جلوه نمایند. از چنین منظری فقه را به معنای رسیدن به علم غایب به دو در مطالعه ای میان رشته ای ارائه و نسبت شناسایی نوع رابطه و نسبت این دو دانش نه یک تفنن که یک ضرورت تلقی می گردد. از طرف دیگر بسیاری از قواعد متخذ از فقه که به صورت قانون درآمده است مجمل و ناقص و چه بسا نیازمند تفسیر است. لذا مراجعه به مبانی فقهی آنها اجتناب ناپذیر می باشد، حتی در اجرای عدالت، قانون گذار قانون اساسی قاضی را مکلف نموده است تا به منابع معتبر اسلامی مراجعه نماید. طبق ماده ۱۶۷ قانون اساسی مقرر دارد: قاضی موظف است کوشش کند حکم هر دعوا را در قوانین مدونه بیابد و اگر نیابد با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر، حکم قضیه را صادر نماید و نمی تواند به بهانه سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین مدونه از رسیدگی به دعوی و صدور حکم امتناع ورزد. بنابراین، آگاهی از مبانی فقهی قوانین و بررسی و تحلیل آرا و انظار معتبر فقهی امری است که هیچ حقوقدان ایرانی از آن مستغنی نیست و قاضی و دادرس در مقام اجرای عدالت بدان ملزم می باشد؛ بدین جهت برخی از حقوقدانان در جایی که قانون حکم خاصی نداشته باشد آن را از منابع رسمی حقوق ایران که در شمار قواعد حقوقی ایران

علم حقوق افعال فردی و برخی از اعیان و اشیای خارجی را شامل نمی شود، مانند طهارت و نجاست اعیان که در حقوق از آنها بحث نمی شود در دانش فقه چنانکه موضوع حکم شرعی خاص و معین باشد مسئله فقهی خوانده می شود ولی اگر موضوع حکم شرعی عام و کلی و منطبق بر موارد متعدد باشد به نحوی که حکم همه آن موارد در قضیه یکجا بیان شود قاعده فقهی گفته می شود. یکی از زمینه های تعامل فقه و حقوق ماده اجتماع و اشتراک در موضوع است. موضوعات جدید در حقوق از موضوعات مستحدثه فقه نیز به شمار می آیند که فقیه با مراجعه به منابع و پژوهش روشمند در ادله، حکم آن را استنباط می کند. حقوق در شناخت موضوع نیز به فقیه یاری می دهد تا به درستی موضوعات را بشناسد و حکم متناسب با آن را در منابع و ادله دریابد.

قلمرو فقه و حقوق: قلمرو حقوق تنها قواعد حاکم بر مناسبات اجتماعی و اقتصادی است، در حالی که مباحث فقهی اختصاص به مناسبات اجتماعی و اقتصادی ندارد، بلکه افعال عبادی را نیز شامل می شود؛ لذا قلمرو فقه بسیار گسترده تر از مسائل حقوق است.

هدف فقه و حقوق: هدف قواعد حقوقی تأمین آسایش و نظم عمومی و اجرای عدالت است. در زمینه هدف فقه با عنایت به اصالت فرد و جامعه در جهان بینی اسلام باید نظم اجتماعی را هدف مقدمی برای عدالت اجتماعی دانست که زمینه ساز تکامل معنوی، قرب به خداوند و تحصیل خشنودی است. بنابراین، فقه و حقوق در زمینه نظم و عدالت اجتماعی اشتراک در هدف دارند.

فقه با اشمال بر احکام تکلیفی الزامی برخی از افعال و مناسبات اجتماعی را حرام می داند، لذا به قواعد حقوقی جهت می بخشد به عنوان مثال مناسبات اقتصادی ربوی در بیع و قرض چون در فقه حرام دانسته شده است هر قاعده حقوقی مغایر آن را ملغی اعلام می دارد. بنابراین فقه بر قواعد حقوقی جهت می بخشد.

منابع :

شهید ثانی، منیه المرید فی آداب المفید و المستفید (آداب تعلیم و تعلم در اسلام) ترجمه دکتر سید محمد باقر حجتی، چاپ بیست و هفتم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۰ ش

کاتوزیان، ناصر، الزامهای خارج از قرارداد ضمان قهری، مسئولیت مدنی، غصب و استیفا، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۶ ش

قانون مبارزه با پولشویی؛ رویکرد پیشگیرانه قانونگذار در مقابله با جرم منشاء

مهدی مظفری اناری

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

یکی از قانون‌گذاری‌های نوین و تاثیرگذار در نظام حقوقی ایران، جرم‌انگاری پولشویی به شمار می‌آید؛ چرا که تا قبل از سال ۱۳۸۶ جرمی تحت عنوان پولشویی در مجموعه مقررات حقوقی کشور وجود نداشت و بعضاً شاهد جای خالی چنین مقرره‌ای بودیم. هدف غایی قانون‌گذار از جرم‌انگاری رفتارهایی به عنوان پولشویی، بیشتر ناظر به مقوله پیشگیری از وقوع جرم منشاء بوده است؛ زیرا تجربه چندین دهه کیفر و مجازات سنگین در جرایم منشاء هم چون قاچاق مواد مخدر، قاچاق کالا و سایر جرایم سازمان یافته و فراملی، نتوانسته است در حد مطلوب پیشگیری را رقم بزند و شاهد میزان بالای آمار تکرار جرم در آنها بوده ایم. همواره یکی از انگیزه‌های مهم ارتکاب جرم در برخی جرایم، بهره‌بردن و انتفاع مالی از عواید حاصل از ارتکاب آن جرم می‌باشد و مجرمان نیز با نگاه هزینه و فایده‌ای که دارند، عمل مجرمانه را به منظور کسب منافع مالی انتخاب می‌کنند. لذا قانون‌گذاری کیفری با نگاهی مثبت و رو به رشد و با عنایت به کنوانسیون‌های وین و پالرمو در سال ۱۳۸۶ این عنوان مجرمانه را وارد قوانین کشور نمود که در نوع خود حرکتی قابل تقدیر به شمار می‌آید. مشابه چنین رویکردی در قوانین داخلی ایران، ماده ۶۶۲ قانون تعزیرات تحت عنوان جرم مداخله در اموال مسروقه است. در این ماده آمده است: «هرکس با علم و اطلاع یا با وجود قرائن

اطمینان آور به این که مال در نتیجه ارتکاب از ارتکاب جرم نامشروع به شمار می‌آید. سرقت به دست آمده است، آن را به نحوی از انحاء تحصیل یا مخفی یا قبول نماید یا مورد معامله قرار دهد به حبس از شش ماه تا سه سال و تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم خواهد شد. سلب نماید. رفتارهای مجرمانه جرم پولشویی: در صورتی که متهم معامله اموال مسروقه را ابتداً لازم به توضیح است که قانون مبارزه با حرفه خود قرار داده باشد به حداکثر مجازات در پولشویی که در سال ۱۳۸۶ به تصویب این ماده محکوم می‌گردد.» همانطور که در نص رسیده بود، پس از ویرایش و اصلاح در برخی موارد نهایتاً در تاریخ ۱۳۹۷/۷/۳ به صورت تعزیرات مصوب سال ۱۳۷۵ نیز رویکردی اصلاحیه تصویب و انتشار یافته است که شاهد پیشگیرانه ناظر به جرم منشاء (جرم سرقت) را رفع برخی خلاهای قانونی در آن هستیم. به کار بسته است تا از ارتکاب جرم سرقت رفتارهای مجرمانه پولشویی به موجب ماده ۲ جلوگیری نماید؛ چراکه پر واضح است که در این قانون عبارت است از: «الف) تحصیل، راستای اصل حسابگری جزایی و هزینه و فایده، تمکک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از ارتکاب جرائم که بداند بازاری برای فروش اموال مسروقه و یا مخفی و نگهداری نمودن آنها وجود ندارد، منطقی و عقلاً دست به ارتکاب جرم سرقت نخواهد زد و اینگونه است که به واسطه جرم مداخله در اموال مسروقه، از جرم سرقت نیز جلوگیری صورت می‌گیرد. منشاء به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات حال در خصوص جرم پولشویی نیز که به دلیل ماهیت سازمان یافته بودن و تشکیلات منسجم آن و همچنین فرا ملی بودنش که غالباً در قلمرو حاکمیت سرزمینی یک کشور محدود نمی‌شود، همین نگاه در قانون مبارزه با پولشویی نمایان است. اساساً اگر بخواهیم پولشویی را در قالب عباراتی تعریف نماییم، بهترین تعریف عبارت است از: «انجام نیز با عنایت به نص این ماده حصری به شمار اقدامات و عملیاتی برای پنهان کردن ماهیت مجرمانه عواید و منافع حاصل از ارتکاب جرم.» به تعبیر بهتر پولشویی یا تطهیر پول به نوعی ایجاد پوشش تجاری مشروع برای عواید حاصل مطلق بودن آنها برداشت می‌شود و به صرف

ارتکاب رفتارهایی چون تحصیل، تملک، تبدیل، مبادله و... جرم پولشویی صورت می‌گیرد، اما تنها در یک مورد و آن هم ذیل بند ب این ماده، عبارت قانونگذار حاکی از مقید بودن رفتار مذکور به نتیجه خاصی می‌باشد؛ به عبارت دیگر رفتار فیزیکی «کمک به مرتکب جرم منجر به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نشود» به گونه‌ای است که اگر فرد با راهنمایی و مشاوره خود به مرتکب جرم منشا، او را از آثار و تبعات قانونی ارتکاب جرم باز ندارد و نتیجه‌ای بر آن بار نشود، نمی‌توان وی را به استناد این بند مورد مجازات قرار داد.

مجازات جرم پولشویی

حال پس از آشنایی اجمالی با رفتارهای مجرمانه پولشویی، نوبت به مجازات آن می‌رسد. در ماده ۹ قانون مذکور مجازات این جرم عبارت است از: «اصل مال و درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم منشا و جرم پولشویی (و اگر موجود نباشد مثل یا قیمت آن) مرتکبین جرم پولشویی مصادره می‌شود و همچنین چنانچه جمع اموال، درآمد و عواید مذکور تا ۱۰ میلیارد ریال باشد به حبس تعزیری درجه پنج و ارقام بیشتر از آن به حبس تعزیری درجه چهار. در هر دو مورد علاوه بر مجازات قبل به جزای نقدی معادل وجوه و ارزش مالی که مورد پولشویی واقع گردیده است، محکوم می‌شوند.» رویکرد مثبتی که در اصلاح قانون مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۹۷ اعمال گردیده است، اضافه نمودن مجازات حبس تعزیری درجه ۴ و ۵ می‌باشد. چرا که در قانون سابق تنها مجازات کیفری ای که در کنار مصادره اموال و عواید حاصل از ارتکاب جرم قابل اعمال بود، جزای نقدی بود که در حقیقت با وجود آن، اعمال مجازات در معاونت و شروع به جرم در پولشویی به مشکل برمی‌خورد و تعیین مجازات برای آنها دشوار بود، اما در سال ۱۳۹۷ با اضافه نمودن حبس تعزیری درجه ۴ و ۵ به لیست مجازات‌های قابل اعمال، علاوه بر این که مجازات جرم پولشویی را از بازدارندگی لازم برخوردار نموده است، امکان تعیین مجازات معاونت و شروع به جرم را نیز بر اساس یک تا دو درجه پایین‌تر از مجازات جرم اصلی فراهم آورده است که اقدامی قابل توجه و مفید به شمار می‌آید.

همانطور که ملاحظه گردید جرم پولشویی از جرایم تازه تصویب در نظام حقوقی ما به شمار می‌آید و امروزه بسیاری از خلأهای قانونی در این عرصه از بین رفته و با نگاهی که به امر پیشگیری دارد، به خوبی خواهد توانست در حوزه جرایم اقتصادی و سازمان یافته اقدامی مثبت و قابل تقدیر را به ارمغان آورد.

منبع: قانون مبارزه با پولشویی (با آخرین اصلاحات تا تاریخ ۳/۷/۱۳۹۷) بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

معرفی رشته الهیات

از آن جا که رشته الهیات در اعتلای سطح ۱۲ واحد با شأن نزول، مفهوم آیات و تفسیرهای حدیث، درایه الحدیث، فقه الحدیث، علوم معنوی قشر جوان تأثیر به سزایی داشته و نیاز به تربیت متخصص در حوزه های اسلامی و دانشجویان ۱۲ واحد درسی در زمینه علوم پیدایش علوم ادبی، مروری بر نهج البلاغه، علوم همچنین تمایل قشر جوان به فراگیری این قرآنی مطالعه می کنند که در این ۱۲ واحد با بلاغت.

گرایش فقه و مبانی حقوق اسلامی:

وظیفه را گروه الهیات دانشگاه شهید باهنر آشنا باشد مثل مبحث مجمل و مبین، منطوق و گرایش فقه و مبانی حقوق اسلامی، وظایف و کرمان با پذیرش دانشجو در گرایش علوم قرآن و مفهوم، آشنا می شوند که لازمه فهم و درک قرآن و تفسیر و تبیین آن است. علاوه بر مباحث قرآنی دانشجویان این گرایش در بخش حدیث، میان انسان و خدا، رابطه انسان ها با یکدیگر یا همچنین از سال تحصیلی ۱۳۸۲ و در و تفسیر و تبیین آن است. علاوه بر مباحث قرآنی دانشجویان این گرایش در بخش حدیث، میان انسان و خدا، رابطه انسان ها با یکدیگر یا همچنین از سال تحصیلی ۱۳۸۳ در مقطع کارشناسی و با علم الحدیث، درایه الحدیث، فقه الحدیث، مجامع حدیثی شیعه و اهل تسنن و وظایف انسان نسبت به خود و طبیعت کارشناسی ارشد در دو گرایش یاد شده به انجام اصطلاحات حدیث آشنا می شوند؛ یعنی می باشد. از همین جا می توان متوجه تفاوت رسانده است. معرفت به معنای شناخت است. دانشجویان به طور اجمالی تاریخ تطور، تحول و میان رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی و رشته شناختی که اولین مرحله از آشنایی و قدم پیدایش علم حدیث از دیدگاه اهل تشیع و حقوق در مفهوم عام آن شد. زیرا رشته حقوق، گذاشتن در مسیر قرب الهی است و هرچه تسنن، معنا و مفهوم اصطلاحات علم حدیث و اصولی را بیان می کند که از نظر عقل و عرف معرفت بیشتر و وسیع تر گردد؛ آشنایی و قرب مفهوم و محتوای احادیث را مطالعه می کنند. بشری، رعایت آنها در زندگی برای ایجاد نظم و کاملتر خواهد شد تا جایی که پیوسته قلب امنیت لازم است. اصولی که امکان دارد طبق انسان وابسته به خدای متعال می شود و در همه تشخیص عقل، مصلحت موقت اما فوری داشته حال متوجه او خواهد بود و می تواند راهنمای باشد. اما فقه بیانگر مصالحی است که در رحمت و نماینده مهربانی و بخشش الهی تکامل انسان تأثیر دارد. بنابراین از نظر حقوق گردد. هدف از رشته الهیات و معارف اسلامی به فارسی و فارسی به عربی، قرائت و درک مفاهیم متون فقهی و تفسیری، قرائت و درک قدم گذاشتن در همین مسیر است. قدم مفاهیم متون عرفانی، قرائت و درک مفاهیم متون معاصر، قرائت مطبوعات و استفاده از رادیو و تلویزیون، مکالمه و محاضره، علوم بلاغی، تاریخ زبان و فرهنگ عربی، روش تحقیق، دارای شش گرایش علوم قرآن و حدیث، فقه و تاریخ مبانی حقوق اسلامی، فقه شافعی، تاریخ فرهنگ و تمدن ملل اسلامی، فلسفه و حکمت (عرفان و فلسفه)، فقه مقدماتی، آشنایی با اسلامی و ادیان و عرفان است. ادیان بزرگ، تفسیر.

دروس تخصصی گرایش فقه و مبانی حقوق اسلامی:

فقه، فقه مقارن، اصول فقه، آیات الاحکام، تاریخ فقه و فقها، احادیث فقهی، حقوق جزای خصوصی اسلام، حقوق بین الملل اسلام، آیین دادرسی در اسلام، حقوق جزای عمومی

گرایش علوم قرآن و حدیث

دروس تخصصی گرایش علوم قرآن و حدیث: ۱۲ تاریخ قرآن، تاریخ تفسیر قرآن کریم، تاریخ کلیات حقوق، حقوق تطبیقی

امام علی (ع) می فرمایند:

«الْعَدْلُ زِينَةُ الْإِيمَانِ»

«عدالت، زیور ایمان است»

کشف الغمہ، جلد ۳، صفحہ ۱۳۷

